

Inrätta en nationalpark (minirollspel)

För vem: Gymnasiet	Var: Inomhus
Del i Vildmarkspasset: Att röra sig i naturen	När: Under alla årstider
Inlärningsmål: Stifta bekantskap med beslutsprocessen, lära sig debattera och förstå olika typer av belastning som naturen utsätts för.	Material: Anteckningsmaterial, kopior av anvisningarna
Längd: 30–45 min	Personalresurser: 1

ANVISNINGAR

I det här minirollspelet simulerar man ett möte, där man fattar beslut om att inrätta en nationalpark i den fiktiva kommunen "Pohjois-Rimpilä" i Norra Finland. Varje deltagare får en kopia av anvisningarna, av vilken framgår särdragen i området som behandlas i rollspelet. Varje elev får också sin roll och anvisningar med tips om argument som rollfiguren kan ta till och bakgrundsfakta att använda i diskussionen. Det finns inte nödvändigtvis tillräckligt många roller för att varje elev ska få en egen, så för vissa "intressentgrupper" har två eller flera representanter kallats till mötet. För en del av rollerna finns det färre färdiga argument, så det är bäst att inte dela de här rollerna mellan flera elever.

För rollspelet behövs också en konsult, som ingriper i spelets gång om man inte håller sig till ämnet eller om diskussionen inte går framåt. Konsulten öppnar mötet och presenterar deltagarna och ämnet. Han eller hon gör också anteckningar och fördelar inläggen. Läraren kan inneha rollen som konsult. Konsulten kan ta på sig en kavaj eller jacka för att ge ett mer konsultaktigt intryck. I mån av möjlighet kan eleverna också ha med rekvisita som beskriver rollfiguren (jägaren kan ha orange mössa/keps, renskötaren samemössa, kommundirektören slips, terrängcyklisten cykelhjälm osv.). Man kan också dela ut namnlappar som visar vem eleverna representerar. Då är det lättare för deltagarna i rollspelet att komma ihåg de andras rollfigurer.

Innan "mötet" öppnas läser alla eleverna blanketten med information om den fiktiva nationalparken "Karhukorpi" och bekantar sig med sin egen rollfigur. Det här kan också ges i läxa, och då kan man be eleverna söka mera information om ämnet och hitta på flera argument för sin rollfigur. Skriv ut tillräckligt många spelmanvisningar och beskrivningar av rollfigurerna (klipp isär). Under rollspelet kan borden i klassrummet gärna arrangeras till exempel i en halvcirkel, så att alla deltagare kan se varandra.

Minirollspelet passar bra för tredje kursen i biologi eller andra kursen i geografi. För uppgiften är det bra att ha grundläggande kunskap om skogsindustrin och energiindustrin samt om naturvård. Det kan vara bra att repetera allemansrätten.

BAKGRUND

Rollspel som undervisningsmetod ger eleverna möjlighet att se saker ur ett perspektiv som är nytt för dem själva. Med hjälp av rollspel är det möjligt att simulera verkliga situationer i vardagen och förstå exempelvis eventuella svårigheter och motsättningar i det kommunala eller statliga beslutsfattandet. Rollspel kräver lite engagemang av eleverna, men till och med de blygaste bland dem kan inspireras att delta i diskussionen i skydd av sin roll, eftersom det inte är meningen att man ska ge sina egna åsikter.

Länktips:

- Mer information om nationalparkerna på webbplatsen Utinaturen.fi: <https://www.utinaturen.fi/nationalparker>
- Mer information om natur och kulturarv finns på webbplatsen Metsä.fi: <https://www.metsa.fi/sv/natur-och-kulturarv/>
- Mer information om jakt i Norra Finland på webbplatsen Eräluvat: <https://www.eraluvat.fi/se/jakt/bra-att-veta/jakt-i-norra-finland.html>

UPPGIFT

Anvisningar åt de studerande inför rollspelet om att inrätta en nationalpark

I det här minirollspelet stiftar man bekantskap med processen för att inrätta en nationalpark. Spelet är löst baserat på de utlåtanden som gavs i samband med utkastet till skötsel- och användningsplan för Sibbo storskogs nationalpark. I rollspelet spelar man en situation, där intressegrupperna i ett område där man har planer på att inrätta en (fiktiv) nationalpark sammanträder för ett informationsmöte, så att var och en ska få säga sin åsikt. Under mötet bestämmer man om nationalparken överhuvudtaget ska inrättas och i så fall på vilka villkor.

Bekanta dig med rollfigurens åsikter och bakgrundsuppgifter. Du kan också hitta på mer själv!

I rollspelet tar du över din rollfigurs personlighet och hans eller hennes åsikter. I anvisningarna finns tips på hur de olika rollfigurerna förhåller sig till planerna på att inrätta en nationalpark. Delta i diskussionen utifrån de här tipsen och framför din ståndpunkt för de övriga mötesdeltagarna. Du kan också hitta på fler argument själv. I spelet finns en konsult som öppnar diskussionen, presenterar deltagarna och ingriper om diskussionen kommer in på ett sidospår. Konsulten fördelar också inläggen.

Spelet avslutas med att gruppen fattar beslut angående om en nationalpark vid namn Karhukorpi ska inrättas i Pohjois-Rimpilä kommun, och på vilka villkor.

Fakta om Finlands nationalparker

Nationalparkerna är relativt stora (ca 6–2 800 km²) naturskyddsområden som inrättas genom lag på statsägda områden. Det finns totalt 41 nationalparker i Finland och Forststyrelsen ansvarar för underhållet av dem. Den nyaste nationalparken Salla öppnades sommaren 2022.

Det huvudsakliga syftet med nationalparkerna är att trygga naturens mångfald, olika nationallandskap, natursevärdheter och kulturhistoriskt värdefulla objekt. De fungerar också som rekreationsområden. Nationalparkerna skiljer sig i vissa avseenden från andra skyddsområden, såsom naturreservaten, som i första hand har inrättats för naturvård och forskning. I dem är rörligheten begränsad, men i nationalparkerna får man röra sig och idka friluftsliv med stöd av allemansrätten. I vissa nationalparker är det också tillåtet att jaga och fiska, men för det måste man ha tillstånd. I allmänhet är det bara lokalbefolkningen som har jakträtt i vissa delar av nationalparken. Alla särdrag i en enskild nationalpark och vad som är tillåtet i just den parken ingår i de författningar om inrättande och lagar som berör parken (se t.ex. lagen om Noux nationalpark <http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/1994/19940118>). Mer information om Finlands nationalparker finns på adressen <https://www.utinaturen.fi/nationalparker>.

Bakgrundsfakta om Karhukorpi nationalpark och Pohjois-Rimpilä

Karhukorpi område, som enligt planerna ska bli en ny nationalpark, är beläget i Pohjois-Rimpilä kommun i landskapet Lappland. Pohjois-Rimpilä är en liten kommun med cirka 9 000 invånare. De viktigaste näringarna i kommunen är industri (gruvverksamhet, skogsbruk och torvtäkt) och service.

En stor del av kommuninvånarna får sin utkomst från turismen, eftersom det finns en skidanläggning i kommunen, vilket också skapar arbetstillfällen inom hotell- och restaurangbranschen. Renskötseln är en viktig näring, trots att endast ett fåtal kommuninvånare har den som sin enda inkomstkälla. Liksom så många andra små kommuner i Norra Finland lider Pohjois-Rimplä av ett utflyttningsöverskott och av att regionen har åldrande befolkning. En stor del av Pohjois-Rimpiläs invånare är ivriga friluftsentusiaster; en så liten kommun kan inte erbjuda så värst många tillfällen till andra fritidssysselsättningar.

Pohjois-Rimpilä kommun har lämnat ett förslag till inrättande av en nationalpark till miljöministeriet, som för sin del har bett Forststyrelsens naturtjänster utreda möjligheterna att inrätta en nationalpark i Karhukorpi. Enligt planen ska ett cirka 8 000 hektar stort område fredas som nationalpark med stöd av naturvårdslagen. Karhukorpis särdrag har räknats upp i förteckningen nedan:

1. Inom området finns redan två Natura 2000-områden med en areal på totalt 550 ha, som har inrättats i enlighet med EU:s författningar.
2. I området förekommer en flora som är typisk för Skogslappland, där det dominerande trädslaget är tall. Längs bäckar och i kalkrika områden kan man också hitta mer sällsynta växter, såsom skogsnäva. I området växer 75 olika arter av ticka, varav 11 är hotade i hela landet. Man har påträffat 130 fågelarter, varav tio är regionalt hotade. I Karhukorpi finns 17 insektsarter som är hotade i hela landet. Många älgar och renar betar i området, även utter och björn lever där. I bäcken Otsonpuro, som rinner genom Karhukorpi, finns en livskraftig population av den hotade flodpärlmusslan.
3. Tre bäckar rinner genom området och i dessa finns bland annat öring.
4. Området har inte avverkats.
5. Karhukorpi ligger till största delen på statsägd mark. Mitt i området finns cirka 200 ha privatägd mark, som Forststyrelsen planerar att köpa.
6. Cirka 30 procent av Karhukorpi består av myrmark. På myrar i närområdet tar man upp torv för energiproduktion.
7. De tre fjällen i området och de raviner, skvalrännor och grusåsar som bildats av istiden är geologiskt betydelsefulla objekt.
8. I Karhukorpi finns redan cirka 10 km etablerade vandringsleder, med en rastplats med vindskydd och eldplats, som ägs av kommunen.
9. I den västra delen av den planerade nationalparken finns en skidanläggning, som enligt planerna kommer att ligga utanför nationalparken.

Frågor som avgörs i rollspelet

1. Finns det tillräckliga motiveringar till att inrätta parken?
 - Är områdets naturvärden lämpliga för en nationalpark?
 - Är det mer lönsamt för Pohjois-Rimpilä att utnyttja områdets naturresurser?

2. Om man bestämmer sig för att inrätta parken, vilka friluftaktiviteter ska tillåtas i den, på vilka grunder och med vilka begränsningar?

Deltagare i nationalparksmötet (dvs. roller):

1. Ordförande (och vice ordförande) för Pohjois-Rimpiläs jaktförening rf
 2. Representant(er) för rennäringsektorns fackförening
 3. Pohjois-Rimpiläs kommundirektör (och biträdande kommundirektör)
 4. Peat Energy Oy:s verkställande direktör (och vice verkställande direktör)
 5. Turismföretaget Wild Lapland tours verkställande direktör (och vice verkställande direktör)
 6. Ordförande (och vice ordförande) för föreningen Vildörternas vänner rf
 7. Direktören (och personalchefen) vid Fjällhotellet
 8. Representant(er) för naturskyddsföreningen
 9. Forststyrelsens skyddsbiolog(er)
 10. Skogsbolag Oy Ab:s virkesanskaffningschef(er)
 11. Representant(er) för terrängcyklingsföreningen Fillarix ry
- + Konsult (lärares)

Ordförande (och vice ordförande) för Pohjois-Rimpiläs jaktförening rf

- Älgbeståndet i området har hållits på en rimlig nivå tack vare jakten.
- Alltför stora älgpopulationer ökar antalet älgkrockar i området och orsakar ekonomisk skada för skogsbruket (sommartid äter älgarna lövträdens blad och knoppar, vintertid även tallarnas knoppar och årsskott). I Pohjois-Rimpilä skedde i fjol fler älgkrockar än i någon annan kommun i Norra Finland.
- Jakt är en utmärkt hobby, som ger motion och naturupplevelser. Älgkött är både hälsosamt och etiskt, eftersom älgarna hela sitt liv har fått leva på ett sätt som är typiskt för arten.
- Jakten har långa traditioner och möjligheterna att jaga får inte försämrats. Jaktföreningens verksamhet är en del av den aktiva byverksamheten och hundratals personer deltar årligen i föreningens olika evenemang. Jaktföreningen har också i uppgift att söka upp och avliva älgar som har skadats i olyckor samt att avliva djur som hotar andra, så om föreningens verksamhet upphör blir det polisen i Norra Finland som belastas av de här uppgifterna.
- Enligt lagen krävs ett enhetligt område på minst 1 000 ha för älgjakt (älgdrev), så älgjakten i Pohjois-Rimpilä försvåras betydligt om jakt förbjuds helt och hållet i det område som enligt planerna ska ingå i Karhukorpi nationalpark.
- Älgjakt kräver alltid tillstånd beviljat av myndigheterna. Sakkunniga inom viltsektorn ser till att beståndet håller sig på rätt nivå: Forststyrelsen, jord- och skogsbruksministeriet, Luke och Finlands viltcentral. Målet är att norra Finland ska ha 0,5–3 älgar/1 000 ha. I fjol fanns det 3,1 älgar/1 000 ha i Pohjois-Rimpilä kommun.
- Även jakt på små rovdjur borde tillåtas. Jaktföreningens medlemmar har oroligt noterat den explosiva ökningen av bestånden av den främmande arten mårhund och den endemiska räven, som har lett till en rejäl minskning i första hand av bestånden av skogshönsfåglar. Nationalparken kunde hindra andra än ortsbor från att jaga. Åtminstone lokalbefolkningen bör behålla sin rätt.

Representant(er) för rennäringsektorns fackförening

- Renskötare har funnits i Lappland långt före det fanns en enda nationalpark där. Idkandet av den traditionella näringen får under inga omständigheter försvåras.
- Antalet renar är just nu lämpligt.
- Jakt på stora rovdjur bör tillåtas, eftersom de varje år dödar flera tiotals renar, vilket orsakar ekonomiska förluster för renskötarna. De statliga rovdjursersättningarna täcker inte förlusten av en vuxen ren.
- Det är svårt att begränsa renhjordarnas rörlighet. Att ingärda nationalparken är inte heller någon bra lösning, eftersom det begränsar också andra relativt stora djurs rörlighet.
- Renen är ett trumfkort för turismen.

Kommundirektören (och biträdande kommundirektören)

- Inrättandet av en nationalpark i kommunen skulle vara ett trumfkort för turismen och medföra ökade inkomster för både kommunen och företagarna. Särskilt företag som erbjuder inkvartering skulle dra nytta av parken. Man har beräknat att varje euro som investeras i en nationalpark ger regionen tio euro.
- Det skulle löna sig att öka sommarturismens popularitet (på vintern lockar skidanläggningen turister).
- Man vet att Karhukorpi område är känsligt för erosion. Man måste planera vandringslederna omsorgsfullt, för att inte utsätta värdefulla områden för risker. Särskilt de trädbevuxna myrarna och klippvegetationen är känsliga för erosion. Motorfordon och terrängcyklar utsätter både naturen och vandrare för risker.
- En ökning av biltrafiken kring Karhukorpi kan orsaka problem med buller och försämra trivselen för invånare och sommargäster i närområdet. Kollektivtrafiken bör utvecklas.
- En nationalpark skulle förbättra kommunens image.

Peat Energy Oy:s verkställande direktör (och vice verkställande direktör)

- Produktionsanläggningen för torvenergi är en stor arbetsgivare i regionen. Peat Energy Oy sysselsätter 80 personer.
- Torv är en ekologisk energiform och säkrare än kärnkraft.
- Torvtäkten får inte försvåras i Pohjois-Rimpilä, så att företagets verksamhetsförutsättningar sätts på spel.

Turismföretaget Wild Lapland tours verkställande direktör (och vice verkställande direktör)

- Wild Lapland Tours erbjuder naturturismtjänster: guidade naturutflykter för barn och vuxna samt äventyrs-motionsupplevelser för olika grupper (klättring, snöskovandring, skidturer, utflykter på terrängcykel m.m.).
- Nationalparken skulle sannolikt ge företaget fler kunder.
- I den planerade parken behövs fler eldplatser och/eller reserveringsstugor. Man kan ta modell av exempelvis Repovesi nationalpark.
- Kommunikationerna borde förbättras och flera parkeringsplatser byggas i närheten av nationalparken.

Ordförande (och vice ordförande) för föreningen Vildörternas vänner rf

- Föreningen Vildörternas vänner rf har som syfte att öka användningen av ätbara växter som växer fritt i naturen och ordna många olika kurser för sina medlemmar om identifiering av vilda örter och hur de kan användas i matlagning.
- Vilda örter är hälsosamma, ekologiska råvaror, som borde användas i större utsträckning.
- Inrättandet av en nationalpark utgör ett verkligt stort hinder för personer som vill plocka vilda örter, eftersom det i nationalparker är tillåtet att plocka bär och svamp, men inte hela växter eller delar av växter.
- Att plocka vilda örter är en fin och naturlig hobby, som inte får försvåras.

Direktören vid Fjällhotellet

- För närvarande är hotellet öppet endast vintertid, eftersom det inte är lönsamt att hålla öppet under sommaren.
- Inrättandet av en nationalpark skulle vara bra reklam för regionen och sannolikt skulle den större mängden besökare göra det möjligt att hålla hotellet öppet också sommartid.
- En mångsidig natur och olika möjligheter till fritidssysselsättning är till fördel för hotellet.
- Det finns redan nu vandringsleder som börjar på hotellets gård och bara behöver sättas i skick.

Representant(er) för naturskyddsföreningen Skogslapplands naturvänner rf

- Nationalparken är absolut nödvändig för att bevara mångfalden av arter som är typiska för Skogslappland också i framtiden. I den planerade nationalparken förekommer flera hotade eller sårbara arter av organismer.
- Den planerade nationalparken är ett viktigt rekreativområde för invånarna i närområdena och passar dessutom utmärkt för miljöfostran och naturskoleverksamhet för barn i olika åldrar.
- Det är viktigt att observera att besökare bör hänvisas till en sådan del av området, att naturvärdena inte utsätts för risker. Det kan man påverka med hjälp av placeringen av leder, eldplatser och parkeringsplatser.
- Det är också viktigt att uppmärksamma skyddet av vattendragen.
- Jakt bör inte tillåtas. Jakt är farligt för andra som rör sig i naturen och orsakar djuren lidande.
- Med hjälp av ekologiska korridorer bör man försäkra sig om att de djur som förekommer i den planerade nationalparkens område har möjlighet att röra sig också till andra lämpliga miljöer i närområdet.
- Terrängcykling utgör ett hot mot känsliga naturtyper och orsakar erosion på hållmarker och myrar. Terrängcyklisterna kan också störa andra vandrare och orsaka farliga situationer.
- Renskötseln sliter på terrängen: renarna knarpar på växter under sommaren och på lavar under vintern, och de rör sig i stora hjordar, vilket orsakar erosion. Renbetena i nationalparken måste begränsas, på samma sätt som i Malla naturreservat i Lapska armen.

Skogsbolag Oy Ab:s virkesanskaffningschef(er)

- Skogsvård och avverkning bör tillåtas i skogarna i närheten av den planerade nationalparken. Skogsindustrin är en viktig regional arbetsgivare.
- Den planerade nationalparken är 8 000 ha, vilket är ett tillräckligt stort område för att många djurarters populationer ska överleva.

Representant(er) för terrängcyklingsföreningen Fillarix ry

- Terrängcykling får inte förbjudas i Karhukorpi, eftersom det avsevärt skulle försämra möjligheterna att utöva hobbyn. Inom det planerade nationalparkens område finns flera leder som är lämpliga för terrängcykling.
- I närområdet finns inga motsvarande möjligheter till terrängcykling. Terrängcykling bör tillåtas i nationalparken på både markerade och omarkerade leder. Föreningen anser att detta är mycket viktigt med tanke på möjligheterna att utöva grenen i Norra Finland.
- Terrängcyklings belastning på terrängen överdrivs ofta.

Ordförande (och vice ordförande) för Fiskevårdsföreningen rf

- Alla typer av fiske borde tillåtas i den planerade nationalparken Karhukorpi, eftersom fritidsfiskarnas fångster är obetydliga.
- Fisket är en viktig hobby för många: fisk är hälsosam och etisk mat och fiskaren får motion ute i naturen.
- I området finns inga hotade fiskarter, men utplantering skulle ge fortsatta möjligheter till fiske. Åtminstone spinnfiske och flugfiske borde tillåtas!

Forststyrelsens skyddsbiolog(er)

- Enligt Forststyrelsens principer för skötseln och användningen av naturskyddsområden är naturskyddsområdenas viktigaste mål att bevara den biologiska mångfalden och trygga en gynnsam skyddsnivå för naturtyperna och de vilda arterna. Målet är också att bevara området i naturligt tillstånd.
- Den planerade nationalparken är ett värdefullt område som bör skyddas i lag.
- I nationalparkerna är fiske och pilkfiske tillåtna med stöd av allemansrätten.
- Fisk bör inte utplanteras, eftersom det utsätter de naturligt förekommande arterna för risker. Man kan tumma på den här regeln om det i området har observerats hotade fiskarter, som kräver utplantering för att bestånden ska förbli livskraftiga. Det ska antecknas i författningen om inrättandet av nationalparken.
- Jakt kan tillåtas om det är nödvändigt för att minimera personskador och ekonomiska skador, men jakt i en nationalpark ska alltid vara tillståndspliktig och reglerad.
- Enligt Forststyrelsen är det viktigt att områdena i den planerade nationalparkens omedelbara närhet förblir obebyggda. Det här områdena, som delvis används inom jord- och skogsbruket, är viktiga för bevarandet av arternas mångfald och med tanke på användningen av naturen för rekreation. Omständigheterna ovan bör beaktas i stadsplaneringen.

- Erosionen som orsakas av besökare kan begränsas genom att planera vandringsleder och service så att belastningen på terrängen varken utgör en risk för biodiversiteten eller stör jord- och skogsbruket och invånarna i närområdet.
- Terrängcykling omfattas av allemansrätten, men cyklingen får inte orsaka mer än ringa olägenhet eller skada i terrängen. Terrängcyklings belastning är jämförbar med den belastning som orsakas när man rör sig till fots. Situationen bör följas upp. Om antalet terrängcyklister är stort och skadorna som orsakas i naturen avsevärda, kan cyklingen med stöd av ordningsstadgan hänvisas till leder som tål hård belastning eller förbjudas helt enligt 18 § i naturvårdslagen.
- Renbetet måste hållas tillbaka i nationalparken. Renskötseln sliter på terrängen: renarna knaprar på växter under sommaren och på lavar under vintern, och de rör sig i stora hjordar, vilket orsakar erosion.